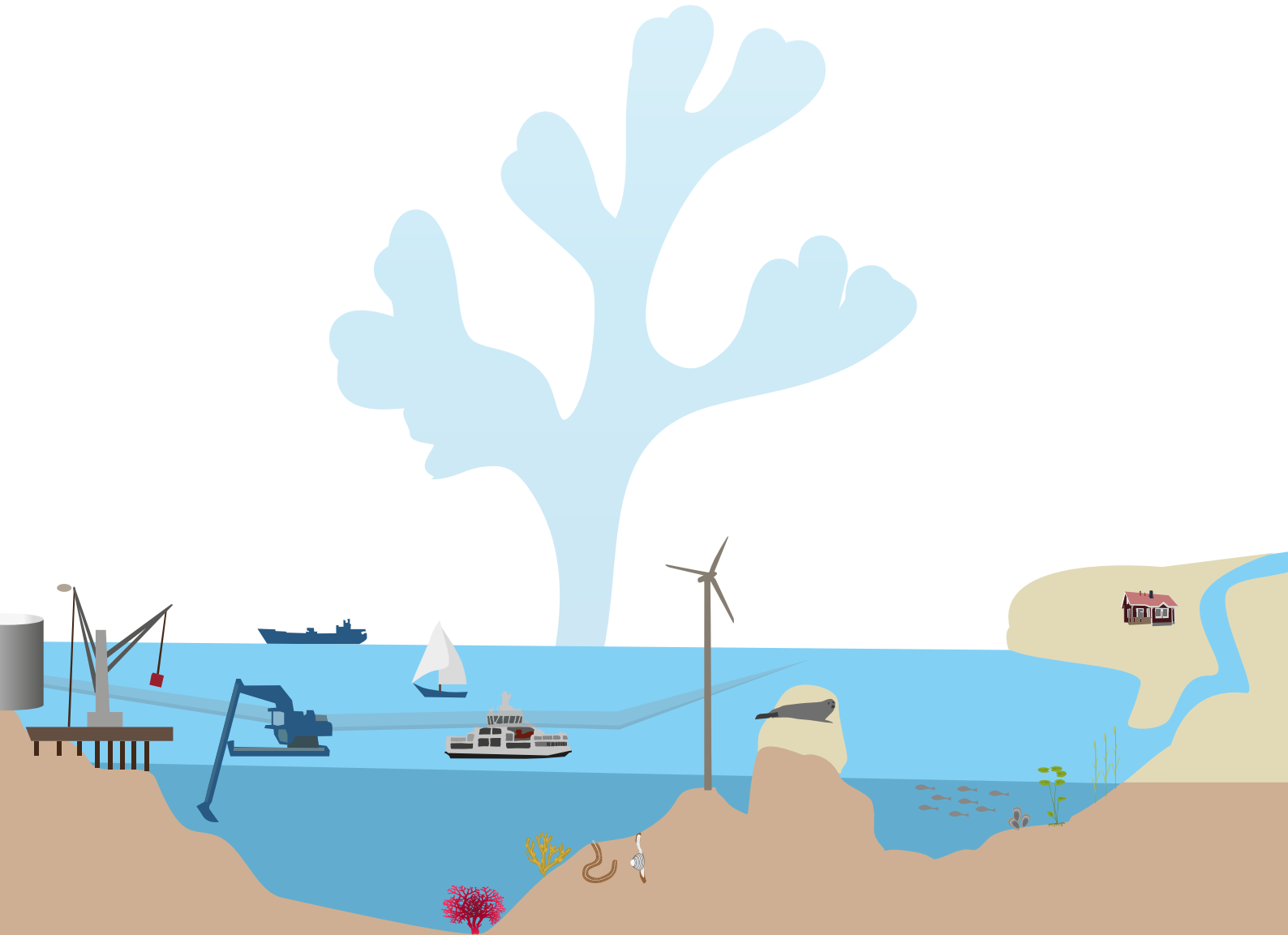

Uhanalainen Meriluonto

JOHDANTO

Plan4Bluentietokorttisarjatukee merensuojelun ja ihmistoiminnan yhteensovittamista Suomen merialueilla. Korteissa kuvataan Suomen meriluontoa, merelle sijoittuvaa ihmistoimintaa merenkäyttösektoreittain ja sekä ihmistoiminnan vaikutuksia meriluontoon.

LUONTOKORTIT

1	Suomen meriluonto
2	Uhanalainen meriluonto
3	Luontodirektiivin meriluontotyytit
4	Vieraslajit

IHMISTOIMINTAKORTIT

1	Energia
2	Merenkulku
3	Turismi ja vapaa-aika
4	Ihmistoiminnan yhteisvaikutukset

Kansallisesti erittäin uhanalaista vaatimattoman kokoista, matalassa rantavedessä kasvavaa hentonäkinruohoa (*Najas tenuissima*) uhkaavat merenlahtien rehevöityminen ja ruoppaaminen sekä rantarakentaminen.
Kuva: Juho Lappalainen / Metsähallitus 2012

UHANALAINEN MERILUONTO

Uhanalaiset merilajit ovat pääosin herkkiä rehevöitymiselle ja sen aiheuttamille muutoksille meriympäristön olosuhteissa ja ravintoverkossa. Lisäksi valtaosa rannikon uhanalaisista lajeista elää rannikolla, joko matalassa rantavedessä tai rannalla. Lajien uhanalaisuutta voi lisätä paikallisten esiintymisalueiden heikentyminen tai häviäminen vesi- ja rantarakentamisen seurauksena tai lisääntyneen vesiliikenteen aiheuttamat ympäristömuutokset.

Lintu- ja nisäkäslajien lisääntymistä häiritsee myös ihmisten liikkuminen merellä ja rannoilla. Merenrantaniittyjen ja suolamaiden lajisto puolestaan kärsii rehevöi-

tymisen lisäksi rantalaidunnuksen vähentymisestä ja ruovikoitumisesta. Ilmastonmuutos voi muuttaa lajien esiintymisalueita niin, että lajien paikalliset esiintymät heikkenevät tai katoavat. Elinympäristöjen pirstoutuminen heikentää uhanalaisten lajien selviytymismahdollisuuksia, mutta se edistää myös monien yleisempien lajien kantojen taantumista.

Lajin uhanalaisuutta käsiteltäessä on hyvä tarkentaa, mihin uhanalaisuustarkasteluun kyseessä olevan lajin saama uhanalaisuusluokka perustuu. EU:n luontodirektiiveissä mainitaan yhteisön tärkeänä pitämiä lajeja ja luontotyypppejä, ja niistä Suomessa esiintyvät lajit on listattu luonnonsuojeluasetuksen liitteessä 5. Luontodirektiivissä mainittujen lajien ja luontotyyppien suojeluun

Halleja luodolla
Kuva: Riku Lumiaro

tulee kiinnittää erityistä huomiota ja ne muodostavat perustan Euroopan laajuisen Natura 2000 -suojelualueverkoston perustamiselle.

Suomen lajien punainen lista perustuu Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) ohjeisiin sisältäen uhanalaisuusarvion kaikista Suomen luonnossa elävistä lajeista. Jos lajin luontainen säilyminen Suomessa on vaarantunut, voidaan laji sisällyttää luonnonsuojelulain ja -asetuksen lajilistaan, jolloin sen suojeluun on kiinnitettävä huomiota.

Luonnonsuojeluasetus tunnistaa Suomesta 2124 uhanalaista lajia, joista 680 on erityisesti suojeltavia lajeja. Uhanalaisille lajeille tärkeitä esiintymisalueita ei saa heikentää tai tuhota. Vaikka valtaosa näistä lajeista elää maalla, mukana on myös paljon meren ja rannikon lajeja.

Suomen lintujen ja nisäkkäiden uhanalaisuus on arvioitu vuonna 2015, ja kaikkien lajien kansallinen uhanalaisuusarvio on päivitetty vuonna 2019 (Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019). Itämeren laajuudella makroskooppisten lajien uhanalaisuutta on arvioitu vuonna 2013 HELCOMin punaisella listalla. Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvio julkaistiin vuonna 2018.

HYLKEET JA PYÖRIÄINEN

Suomen merialueilla elää kaksi hyljelajia, harmaahylje ja itämerennorppa. Lisäksi ainoa Itämerellä pysyvästi esiintyvä valaslaji pyöriäinen vierailee säännöllisesti Suomen lounaisella rannikolla, mutta ei ole tiettävästi lisääntynyt Suomessa ainakaan 1930-luvun jälkeen.

Hylkeiden suurimpia uhkia ovat jäätälven heikkenemi-

nen ja ravintoketjussa kertyvät ympäristömyrkyt. Lisäksi vesiliikenne ja isot rakennushankkeet voivat häiritä hylkeitä ja etenkin nuoria yksilöitä uhkaa kalaverkkoihin ja rysiin takertuminen ja hukkuminen. Myös metsästyksellä vaikutetaan hylkeiden kannankehitykseen.

Itämeren hyljekantojen hoitosuunnitelmaa päivitetään. Harmaahylkeistä on nähtävillä tiheys/esiintymistietoa Luken karttapalvelussa.

NISÄKKÄÄT

Mereltä tai sen rannoilta tavattavista nisäkkäistä punaisen listan tai luontodirektiivin lajeja ovat pyöriäinen (arvioitiin soveltumaton), itämerennorppa (silmläpidettävä) ja euroopanmajava (silmläpidettävä).

LINNUT

Äärimmäisen uhanalaisia, rannikolla ainakin satunnaisesti esiintyviä lintuja ovat kiljuhanhi, kultasirkku, niittysuohaukka, rantakurvi, suokukko ja tunturipöllö. Lisäksi rannikolla esiintyy parisenkymmentä muuta uhanalaista lintulajia, joiden ensisijaisena elinympäristönä on Itämeri rantavyöhykkeineen. Luonnonsuojeluasetuksessa mainittuja meriympäristössä esiintyviä erityissuojeltavia lintulajeja ovat etelänkiisla, etelänsuosirri, lapasotka, merikotka, mustapyrstökuiri, mustatiira, pikkutiira ja rantakurvi. Meriympäristössä rehevöityminen ja ympäristömyrkyt ovat olleet suurimpia syitä uhanalaistumiseen.

KALAT

Kaloista uhanalaisia lajeja ovat äärimmäisen uhanalaiset ankerias ja merikutuinen harjus sekä erittäin uhanalaiset meritaimen ja merialueen vaellussiika sekä vaarantuneet merikutuinen siika ja lohi. Silmläpidettävä rantanuoliainen on mainittu luonnonsuojeluasetukses-

Nelilehtivesikuusi (Hippuris tetraphylla) Selkämeren rannalla Kuuminaisissa
Kuva: Heidi Arponen / Metsähallitus 2016

rantavedessä. Tämä luonnonsuojeluasetuksen mukaan erityissuojeltava laji on yksi Suomen uhanalaisimmista kasvilajeista. Upossarpio on Perämerellä esiintyvä erityissuojeltava, matalassa rantavedessä elävä uposkasvi. Lisäksi erityissuojeltavia rantakasveja (mm. perämerenmaruna, rantakaura, suolapunka ja suolayrtti) kasvaa etenkin merenrantaniityillä ja -hietikoilla. Useita luonnonsuojeluasetuksen uhanalaisia vesikasveja, kuten nelilehtivesikuusi, kasvaa matalassa rantavedessä. Uhanalaisia näkinpartaislajeja luonnonsuojeluasetuksessa on listattu viisi, ja kaikki niistä esiintyvät matalilla liejupohjilla suojaisissa lahdissa tai rannikon laguuneissa. Rantavyöhykkeessä elää myös erityissuojeltava meriuposkuoriainen sekä monia muita uhanalaisia kovakuoriaislajeja. Erityisesti suojeltavia kovakuoriaislajeja, kuten myyriäisiä, kiitäjäisiä ja meritöyryläs, elää etenkin

Itämeren alueelle endeeminen rauhoitettu upossarpio (*Alisma wahlenbergii*) Ulkokorunneilla Perämerellä

Kuva: Johanna Kantanen/Metsähallitus

Erittäin uhanalainen meriotakilokki kasvaa Suomenlahden hiekkaisilla merenrannoilla ja rakkohauruvalleilla.

Kuva: Anja Holmsten

merenrantahietikoilla. Luonnonsuojeluasetuksen nojalla rauhoitettuja meressä tai merenrannoilla eläviä lajeja ovat hentonäkinruoho, lietetatar, meriotakilokki, meritatar, merivehnä, rantatyräkki, suolapunka, upossarpio.

LUONTOTYYPIT

Lajien lisäksi monta meriluontotyyppiä on määritetty uhanalaiseksi. Kasvillisuuden luonnehtimista Itämeren luontotyypeistä erittäin uhanalaisiksi on luokiteltu haurupohjat (rakkolevöpohjat) ja punalevöpohjat ja vaarantuneiksi suojaisat näkinpartaispohjat ja meriajokaspohjat. Pohjaeläinten luonnehtimista luontotyypeistä uhanalaisia ovat erittäin uhanalaiset matalissa lahdissa ja jokisuissa esiintyvät suursimpukkapohjat ja syvänteiden valkokatka-merivalkokatkapohjat. Merijää on luokitel-

tu vaarantuneeksi. Luontotyyppiyhdistelmistä rannikon jokisuistot ovat erittäin uhanalaisia, ja fladat ja kluuvit vaarantuneita. Lisäksi myös lukuisat maalla esiintyvät luontotyypit ovat uhanalaisia.

Rannikon luontotyypeistä kaikki kahdeksan hiekkaranta- ja dyyniluontotyyppiä on luokiteltu uhanalaiseksi, vaarantuneesta äärimmäisen uhanalaiseen. Eloperäisistä rantavalleista hauru- ja meriajokasvallit ovat erittäin uhanalaisia. Selkeästi maanpäällisistä luontotyypeistä Itämeren epilitoraalikedot ja moni rannikon pensaikkotai metsäluontotyyppi on uhanalainen. Luontotyyppiyhdistelmistä erittäin uhanalaisia ovat Itämeren dyynisarjat, maankohoamisrannikon metsien kehityssarjat ja Itämeren harjusaaret. Lintusaaret katsotaan vaarantuneeksi.

LISÄTIETOA

- [Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja. Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset](#)
- [Suomen lajien Punainen lista 2019](#)

EUROPEAN UNION
European Regional Development Fund

S Y K E